

O'QUV JARAYONI UCHUN RAQAMLI TA'LIM RESURSLARINI YARATISH VA ULARDAN FOYDALANISH METODIKASI

Qambarov Bahriddin Panji o'g'li

Nizomiy Nomidagi Toshkent davlat pedagogika universiteti

magistratura yo'nalishi TAT 1 - bosqich magistri

E-mail: qambarovbahriddin@gmail.com

Annotatsiya: *Maqolada axborot-telekommunikatsiya texnologiyalariga asoslangan zamonaviy innovatsion ta'lim muhitini shakllantirishning asosiy yondashuvlari, uning muhim qismi sifatida raqamli ta'lim resurslaridan foydalanish ko'rib chiqiladi.*

Kalit so'zlar: *raqamli ta'lim resurslari, ta'lim muhiti, innovatsiyalar, axborot texnologiya.*

Ta'limni rivojlantirishning hozirgi bosqichi fundamentalizatsiya, talabalarga yo'naltirilgan ta'limni amalga oshirish uchun shart-sharoitlarni yaratish, ta'lim jarayonini differentsiallashtirish va individuallashtirishning barqaror tendentsiyalari bilan tavsiflanadi. Oliy ta'limning yangi paradigmasi talabalarda bilimlarni taqdim qilish va rivojlantirish asosida ma'lum kompetensiyalarni shakllantirishni asosiy maqsad qilib qo'yadi. Shu bilan birga, kompetensiyalar deganda mutaxassisning ish quroliga aylangan, u turli vazifalar va muammolarni hal qilishda foydalanadigan faol bilimlar tushuniladi [1].

Voronina T., Molchanova O., Abrameshin A. Ta'limdagi innovatsiyalarni boshqarish // Rossiya oliy ta'lim. 2001 yil. № 6. S.3-12.

Rivojlanayotgan jamiyatga tanlash sharoitida mustaqil ravishda mas'uliyatli qarorlar qabul qila oladigan, ularning yuzaga kelishi mumkin bo'lgan oqibatlarini bashorat qila oladigan, hamkorlik qilishga qodir, harakatchanlik, dinamizm, konstruktivlik bilan ajralib turadigan, jamiyat taqdiri uchun mas'uliyatni his qiladigan bilimli, axloqiy, tashabbuskor odamlar kerak. Shu munosabat bilan o'qituvchi faoliyatiga qarashlar o'zgarib bormoqda, uning roli bilimlarni oddiy tarjimondan ancha murakkab rolgacha - o'quvchilarning yangi bilim, ko'nikma va malakalarni egallashdagi faoliyatini tashkilotchisiga o'tish bilan bog'liq. Oliy ta'lim ijtimoiy munosabatlarni insonparvarlashtirish, shaxsning yangi hayotiy qarashlari va qadriyatlarini shakllantirishning eng muhim omili, shuningdek, yosh fuqarolarning zamonaviy, sifatli ta'lim olishi kafolatiga aylanishi kerak. Yaqin vaqtgacha bu muammolarni ta'limga an'anaviy yondashuv, umume'tirof etilgan o'quv qo'llanmalari, an'anaviy darslar tizimiga ko'proq yo'naltirilgan holda amalga oshirish uchun real sharoitlar mavjud emasligi sababli hal qilish mumkin emas edi.

Bunday sharoitlarda quyidagini amalga oshirish uchun real imkoniyatlar mavjud emas edi:

- har bir o'quvchini faol bilish jarayoniga jalb etish, olingan bilimlarni amaliyotda qo'llash va bu bilimlarni qayerda, qanday va qaysi maqsadlarda qo'llash mumkinligini aniq tushunish;

- Tegishli muloqot qobiliyatlari zarur bo'lgan hollarda muammolarni hal qilishda hamkorlikda ishlash;

- muayyan muammo bo'yicha o'zining mustaqil, ammo asosli fikrini shakllantirish uchun zarur ma'lumotlardan erkin foydalanish, uni har tomonlama o'rganish imkoniyati;

- kundalik faoliyat davomida paydo bo'ladigan muammolarni hal qilish uchun o'zlarining intellektual, jismoniy, axloqiy kuchlaridan doimiy foydalanish.

Talaba yoshlarning zamonaviy tayyorgarligini ta'minlash yo'llarini izlash zamonaviy pedagogika fani va amaliyotining eng muhim vazifalaridan biridir. O'quvchi shaxsini shakllantirish, barkamol shaxsni tayyorlash, bo'lajak mutaxassislarining kasbiy mahoratini yuqori darajada ta'minlash kabi murakkab vazifalarni ta'lim texnologiyasini tubdan o'zgartirmasdan hal qilib bo'lmaydi.

O'quv jarayondagi innovatsion texnologiyalar innovatsiyalarga asoslangan texnologiyalar: tashkiliy (ta'lim faoliyati sharoitlarini optimallashtirish bilan bog'liq), uslubiy (ta'lim mazmunini yangilash va uning sifatini oshirishga qaratilgan) va boshqaruv.

Innovatsion texnologiyalar talabalarga o'quv-uslubiy adabiyotlar va materiallardan unumli foydalanish, kasbiy bilimlarni o'zlashtirish, muammoli-izlanish tafakkurini rivojlantirish, kasbiy mulohazani shakllantirish, ilmiy-tadqiqot ishlarini faollashtirish, olgan bilimlarini o'z-o'zini nazorat qilish imkoniyatlarini kengaytirish imkonini beradi.

O'qitishdagi innovatsion yondashuvlar o'qituvchilarga o'quv-metodik adabiyotlarni tezkorlik bilan yangilash, modulli o'qitish texnologiyalarini joriy etish, simulyatsiya o'qitish texnologiyalaridan foydalanish, talabalar bilimni nazorat qilish imkoniyatlarini kengaytirish, mutaxassislar tayyorlashning mavjud texnologiyalari sifatini oshirish imkonini beradi. Innovatsion texnologiyalar, umuman olganda, ta'lim sifatini va demak, ta'lim xizmatlari bozorida universitetning raqobatbardoshligini oshiradi.

So'nggi besh yil ichida o'quv jarayonini texnik va texnologik ta'minlash sezilarli darajada o'zgardi, turli darajadagi ta'lim muassasalarini rivojlantirish uchun yaxlit raqamli hududlar paydo bo'ldi: boshqaruv faoliyatini avtomatlashtirish, raqamli kutubxonani qo'llab-quvvatlash, ta'lim ishlarini ommaviy axborot vositalari bilan qo'llab-quvvatlash, o'quv jarayonida raqamli ta'lim resurslaridan (DER) foydalanish, maktabdan tashqari mashg'ulotlarni axborotlashtirish, o'qituvchilar va talabalarning masofaviy ish shakllari mavjud.

Ta'limni axborotlashtirish ilg'or ilmiy-uslubiy bazani yaratish, xodimlarni qayta tayyorlash va yangi avlod mutaxassislarini tayyorlash, zarur moddiy-texnik bazani rivojlantirish, pedagogik faoliyatning yangi madaniyatini shakllantirish bilan bog'liq. Ta'lim maqsadi va vazifalarining innovatsionligi shundan iboratki, talabalar nafaqat bilim oladilar, balki o'qituvchi bilan birgalikda ishlash jarayonida ular kasbiy kompetentsiyaning asosini tashkil qiladilar, uning ahamiyati zamonaviy innovatsion hujjatlarda ta'kidlangan. Innovatsion maqsad va vazifalarga o'qitishda axborot, madaniyatshunoslik, kommunikativ, faollik yondashuvlaridan malakali foydalanish orqali erishiladi.

Ta'lim shakllarining innovatsionligi shundan iboratki, an'anaviy darslar bilan bir qatorda sinflar elektron o'quv vositalaridan foydalangan holda, multimedia mahsulotlari va

resurslari imkoniyatlarini o'rganishda, multimedia raqamli ta'lim resurslarini ishlab chiqishda talabalarning ishtirokida, ilmiy maqolalar, kurs va bitiruv ishlarini yozish [2].

Kadrlar tayyorlash milliy jamg'armasi ko'magida universitet ijodiy jamoasi "Maktab o'quvchilari uchun "Texnologiya" (V.D.Simonenko tahriri) darsliklari qatori uchun raqamli ta'lim resurslari (DER) to'plamini shakllantirish" loyihasini amalga oshirdi. Ishlab chiqilgan DERlar ma'lumotnoma darsliklaridagi bo'limlar mazmuniga mos keladi, ta'limning zamonaviy shakllariga yo'naltirilgan, multimediali ta'lim beradi, o'quvchilarning yosh xususiyatlarini hisobga oladi:

- ushbu bo'lim doirasidagi bilim va ko'nikmalar asosida o'quvchini hayotiy muammolarni hal qilishda tajriba orttirishga yo'naltiradigan o'quv faoliyati turlarini taklif qilish;

- guruh ishlaridan foydalanishni ta'minlash;
- modulli tuzilmani nazarda tutgan holda ta'limni rejalashtirish variantlarini o'z ichiga oladi;

- ishonchli materiallarga asoslangan; bir vaqtning o'zida mavzuli bo'limlarni kengaytirmasdan, darslikning tegishli bo'limi hajmidan oshib ketish;

- DER bilan parallel ravishda boshqa dasturlardan foydalanish imkoniyatini ta'minlash;

- ishning oraliq natijalarini, agar uslubiy jihatdan maqsadga muvofiq bo'lsa, individual tuzatish va saqlashni ta'minlash;

- foydalanuvchilar uchun qulay interfeysga ega.

"Maktab o'quvchilari uchun texnologiya" (V.D. Simonenko tahriri) darsliklari qatori uchun raqamli ta'lim resurslari (DER) to'plamini shakllantirish" loyihasi doirasida raqamli ta'lim resurslarini yaratish bo'yicha to'plangan tajribadan deyarli barcha jihatlarida foydalanish mumkin. O'quv jarayoni uchun DERni yaratish bilan bog'liq butun kompleks loyihalarni shakllantirish.

¹ Bordovskiy G.A., Nesterov A.A., Trapitsyn S.Yu. O'quv jarayoni sifatini boshqarish: Monografiya. Sankt-Peterburg: Rossiya davlat pedagogika universiteti nashriyoti im. A. I. Gertsen, 2001. 359 b.

O'quv jarayoniga DERni faol joriy etishning hozirgi tendentsiyasi, ta'lim usullari va shakllarining o'zgarishi kelajakda ta'limning an'anaviy modelidan ko'p qutbli ehtiyojlarini qondiradigan innovatsion modelga o'tish imkonini beradi. Ushbu maqola zamonaviy innovatsion ta'lim muhitini shakllantirishga asosiy yondashuvlarni, uning muhim tarkibiy qismi sifatida raqamli ta'lim resurslaridan foydalanishni ko'rib chiqadi. Ushbu maqolaning amaliy ahamiyati o'quv ta'lim uchun raqamli ta'lim resurslari tomonidan bajarilishi kerak bo'lgan asosiy talablarning tavsifi va uni rivojlantirish uchun zarur shart-sharoitlar bo'yicha bilimlarning tavsiyalari ko'rib chiqilgan.

FOYDALANGAN ADABIYOTLAR RO'YXATI:

I. Voronina T., Molchanova O., Abrameshin A. Ta'limdagi innovatsiyalarni boshqarish // Rossiyada oliy ta'lim. 2001 yil. № 6. S.3-12.

2. Bordovskiy G.A., Nesterov A.A., Trapitsyn S.Yu. O'quv jarayoni sifatini boshqarish: Monografiya. Sankt-Peterburg: Rossiya davlat pedagogika universiteti nashriyoti im. A. I. Gertsen, 2001. 359 b.

3. Rossiya ta'limini modernizatsiya qilish: strategik o'zgarishlar. / Ya.I.Kuzminov tahriri ostida. M., 2002. 194 b.

4. Mojaeva L.G. Zamonaviy dunyoda ta'lim kontseptsiyasining evolyutsiyasi // Ta'lim iqtisodiyoti.2001.№6. 15-17-betlar.

5. Eliseeva E.V., Zlobina S.N., Sinita N.V. Oliy ta'lim tizimida raqamli ta'lim resurslaridan foydalanishning nazariy, uslubiy va uslubiy asoslari: monografiya. Bryansk: "Kursiv" nashriyoti, 2009.233 p.

6. Ta'lim tizimida yangi pedagogik va axborot texnologiyalari / Ed. PolatE.S. M., 1999. 218 b.

7. Osin A.B. Ta'limda multimedia: axborotlashtirish konteksti. M: Nashriyot xizmati agentligi, 2004. 310 b.

8. Bepalko V.P. Kompyuterlar ishtirokida ta'lim va ta'lim (III ming yillik pedagogikasi). M: MPSI, 2002. 215 b.